

Теоретико-методологічні засади аграрних досліджень

УДК 930.1(477+(470+571+410))«1905–1930»

О. А. Бундак

*кандидат історичних наук, доцент,
заступник директора з наукової роботи Луцького
інституту розвитку людини Університету «Україна»*

ВСЕРОСІЙСЬКИЙ СЕЛЯНСЬКИЙ СОЮЗ: РАДЯНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ

У статті проаналізовано радянське історіописання з історії Всеросійського Селянського Союзу. Розкрито особливості висвітлення історії організації радянськими істориками. Виявлено ступінь науковості розвідок, рівень джерельного забезпечення.

Ключові слова: *Всеросійський Селянський Союз, історіографія, історіографічна періодизація, концепція, селянство.*

Постановка проблеми. «Історіографія – «лакмусовий папірець» фахової сумлінності історика, його компетентності. Вона виявляє те, наскільки дослідник був адекватним не лише «духу епохи», а й об'єктивно відтворював історичні події [1, 5]. Поняття «історіографія» є багатозначним, оскільки воно стосується історії історичних знань, історичної думки, історичної науки загалом або в окремій країні. Суспільний інтерес до історії супроводжується не лише критикою істориків, але і самої історичної науки (конкретних історичних праць, підручників, історичних дефініцій, методологічних підходів, сформованої системи історичної освіти). Це зумовлює пильний інтерес до історичних досліджень та наукових шкіл, які в сучасних умовах пропонують власні концепції періодизації історії, методологічні підходи до вивчення різнопланових проблем, враховуючи досягнення соціології та суспільних наук. А. Зашкільняк пропонує розгалуження історіографії на проблемну та рефлексивну, наголошуючи, що проблемна історіографія – це аналіз нагромаджених знань із конкретної історичної проблеми чи явища [2, 8]. У запропонованій науковій розвідці ми розглянемо проблемну історіографію, пов'язану з діяльністю Всеросійського Селянського Союзу (далі – ВСС).

Актуальність історіографічного аналізу зародження та діяльності ВСС зумовлена: наявністю чисельних різнопланових наукових розвідок, що стосуються діяльності ВСС; відсутністю аналізу історії історіографії функціонування ВСС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання, співзвучні з нашою темою, знайшли висвітлення у науковій літературі [3–6]. Водночас перспективним є аналіз радянської історіографії з історії ВСС.

Мета. Автор статті ставить за мету проаналізувати радянську історіографію з історії ВСС.

Виклад основного матеріалу. Історія Всеросійського Селянського Союзу – тема, що

постійно перебувала і продовжує перебувати у фокусі наукової уваги. Зважаючи на загальноприйняті критерії, запропоновані сучасними фахівцями [3, 14; 4, 4; 5, 10; 6, 35–41], в історіографії з історії ВСС виокремлюємо радянське історіописання. Хронологічно воно обмежене 1920-ми – початком 1990-х рр. За інтенсивністю, характером, науковим рівнем публікацій, суспільно-політичними обставинами, в яких працювали дослідники, обґрунтованим у радянському історіописанні є виокремлення таких підперіодів: 1) 1920-ті – початок 1950-х рр.; 2) друга половина 1950-х – 1980-і рр.; 3) друга половина 1980-х – початок 1990-х рр.

1920-ті – початок 1950-х рр. позначені формуванням у радянській історіографії класового підходу до трактування тих чи інших суспільно-політичних подій, особливо діяльності ВСС. У подальшому він став домінуючим у висвітленні радянськими дослідниками діяльності цієї організації. У радянській історіографії синхронно тоталітарним трансформаціям суспільства та ліквідації селянських громадських організацій відбувалося зниження рівня правдивості, інформаційної насиченості, об'єктивного аналізу. Чисельність праць із історії ВСС поступово скорочувалася.

Означений підперіод характеризується появою перших робіт, присвячених історії ВСС. Зокрема, це стосується робіт братів Мазуренків, які брали безпосередню участь у створенні ВСС та були представниками різних форумів цієї організації на території України [7; 8]. Створення ВСС С. Мазуренко вважав «революційною спробою самого селянства організуватися для боротьби проти царсько-поміщицького самодержавства і для об'єднання революційних сил села з робітниками» [9, 224]. У своїй полемічній статті вони критикують А. Шестакова за помилки, викривлення, неправдиву інформацію та упушення у висвітленні діяльності цієї організації [10]. Інші їхні роботи стосуються природи, специфіки діяльності організації.

Фактично одночасно, а напевно навіть раніше за братів Мазуренко, характеризує діяльність ВСС (як буде далі видно – зі значними викривленнями) А. Шестаков. Він був одним із перших партійних дослідників цієї організації. Дотримувався неоднозначної, але все ж таки більш негативної позиції в оцінці діяльності ВСС. У роботі «Бунт землі», яка і знаменувала початок полеміки з Мазуренками щодо характеристики діяльності ВСС, А. Шестаков допустив (на нашу думку, свідомо, що було виключено його особистісною позицією) ряд неточностей, перекручень, приписів та визнав її маріонетковою організацією, якою керували ПСР. У наступній роботі (після критики братів Мазуренків) частково переглянув свою позицію, не змінивши критики,

називав надалі її «буржуазною», хоча визнавав роль місцевих комітетів Союзу як революційного авангарду [11].

Про ліберальний характер цієї організації йдеться і у роботі Н. Карпова, який підтримав ідеї А. Шестакова та підкреслив значний революційний потенціал ВСС загалом. Ним також наголошено на недостатній революційності керівництва [12]. Аналогічних поглядів дотримувалися й інші тогочасні дослідники революції 1905-1907 рр. та участі в ній селянства [13, 261]. Не відкидав керівної ролі Союзом ПСР і А. Пресняков, підкреслюючи провідну роль сільської буржуазії в діяльності ВСС [14, 29].

Загалом окреслений хронологічний підперіод позначений значною кількістю різнопланових наукових розвідок. Проте з 30-х рр. XX століття спостерігалось поступове згасання уваги до історії ВСС. Зумовлено це тим, що за Союзом утвердився жупел контрреволюційної організації. У загальному річизі радянських досліджень незначна частка робіт, що стосувалися історії ВСС в Україні: М. Свідзінського, Н. Мірзи-Авакянц [15], В. Качинського [16], П. Христюка [17], О. Александрова [18], І. Дроздова [19]. Остання робота характеризується використанням значного масиву джерел та акцентом на переважанні в організації інтересів середнього, заможного селянства, що, в кінцевому результаті вело до виникнення непорозумінь з незаможним селянством.

М. Свідзінський, спираючись на доступні дані, проаналізував діяльність ВСС на Україні, показав регіональні відмінності організацій на Правобережжі, Лівобережжі та Півдні. Заслугою історика є висвітлення питання взаємовідносин ВСС з іншими партіями (зокрема, ПСР та РСДРП), розробки програми та тактики організації, ставлення до існуючої влади та заходи щодо організації місцевого самоврядування [20; 21; 22; 23].

Загалом основна увага приділялася в цей час можливим шляхам утилізації селянської ініціативи в контексті соціалістичних перетворень та діяльності комітетів незаможних селян, класових союзників більшовиків в українському селі. Характерним для цього періоду наукових розвідок була міфологізація ролі більшовиків у створенні та діяльності ВСС [24].

Наукова спадщина цього підперіоду вимагає особливо критичного і обережного підходу. У них навмисне перекручувалися факти і фальсифікувалися історичні події, адже все суспільство перебувало під партійно-ідеологічним контролем та повинне було «розвиватися у потрібному напрямі».

У 1950-х – 1980-х рр. спостерігається поступова зміна ставлення радянських істориків до ВСС. В умовах часткової лібералізації політичного життя в СРСР та відносної свободи у першій половині 1950-х – на початку 1960-х рр. відбувається переоцінка ролі ВСС у революції й цей період є найбільш науково продуктивним. Історія соціально-автентичних селянських спілок, насамперед ВСС, у радянський час знаходила своє відображення лише у працях присвячених комуністичним перетворенням, висвітленню провідної ролі більшовицької партії у селянському русі 1905 – 1907 рр. (А. Шестаков). У радянській історіографії утверджується лєнінський погляд на ВСС як на революційно-демократичну організацію.

З'являється найбільший пласт наукових праць (монографії, статті, дисертації), присвячених проблемам участі селян у суспільно-політичній боротьбі. Серед «першопрохідців», які звернулися до історії ВСС була Є. Кірюхіна. Її роботи, незважаючи на ряд упущень та неточностей, були єдиними, що безпосередньо стосувалися діяльності ВСС і дали поштовх до розробки цієї тематики у радянській історичній науці. У статтях дослідницею окреслено факт зародження і функціонування ВСС, вивчено загальні напрями діяльності, охарактеризовано діяльність з'їздів, визначено представництво. Нею наголошено на тому, що «керівництво з'їздом було захоплено ліберально-буржуазною інтелігенцією», що власне і визначило та окреслило наступні завдання щодо подальшого вивчення історії цієї організації [25, 98]. Частково дослідниця сама розпочала вивчати регіональні аспекти діяльності ВСС, що відображено у її науковому доробку [26].

Дослідженню селянського руху в революції 1905 – 1907 рр. стосувалися роботи таких вчених, як П. Редькін та В. Фірстова [27]. Вони, зокрема, проаналізували роботи Е. Кірюхіної, відзначивши недостатність дослідження нею місцевих комітетів організації.

З-поміж тогочасних радянських істориків не було однастайності у визначенні природи, тактики та специфіки діяльності ВСС. Досліджуючи питання селянського руху на Лівобережжі в 1905-1907 рр., О. Михайлюк фрагментарно з'ясував діяльність ВСС, підкресливши вирішальну його роль в організації петиційної кампанії влітку 1905 р., встановленні зв'язків із радами робітничих депутатів, протидії поміщикам тощо [28].

Регіональний аспект дослідження діяльності ВСС став предметом наукового аналізу в роботах Е. Живолупа, П. Котлова, П. Кудлая [29; 30; 31]. Заслугою дослідників стало введення до наукового обігу нових даних щодо діяльності осередків ВСС, визнання та визначення рівня їх впливовості на місцях як самостійної політичної сили.

У 1960-х рр. з'являються як історіографічні, так й історичні розвідки. До перших ми зараховуємо, наприклад, історіографічну роботу М. Сімоної. Автор, спираючись на науковий доробок Є. Кірюхіної, проаналізувала історіографію селянського руху 1905 – 1907 рр. Нею звернено часткову увагу й на історіографію ВСС [32].

Пріоритетною тогочасною тематикою історичних студій була революційна діяльність мас та класова боротьба в роки революції 1905 – 1907 рр. У такому контексті написано роботи М. Лещенка. Окрім з них стосуються безпосередньо діяльності ВСС в Україні [33; 34; 35; 36; 37]. Приведені істориком статистичні дані міцно утвердилися в радянській історіографії упродовж 1970-х – кінця 1980-х рр. Позитивом його доробку є розширення хронологічних меж діяльності організації, висновки історика щодо чинників її виникнення, уточнення чисельності організацій ВСС в Україні.

Друга половина 1980-х – початок 1990-х рр. характеризуються початком кардинальних змін, результатом яких стала поява нового політичного мислення, перебудови, що вплинуло як на розвиток радянської історичної науки загалом, так і на історіографію історії ВСС зокрема. Селянська

громадсько-політична ініціатива стала предметом безпосереднього інтересу або вивчалась у контексті тематично ширших досліджень західних радянологів та істориків української діаспори, що були присвячені як проблемам становлення тоталітаризму в СРСР загалом, так і в Україні зокрема. Водночас спостерігалася непослідовність та інерційність у відступі від сформованих у попередній час штампів.

Одними з перших із тогочасних новітніх позицій були написані розвідки П. Замкового та Н. Якименка [38; 9; 40; 41]. Вони були по-своєму новаторськими. Зокрема, П. Замковий вперше використовує термін «Селянська республіка» характеризуючи революційні події на Сумщині та «оспіває» успішність селянського руху за умови союзу робітничого класу та селянства. Н. Якименко, звертаючись до «Сорочинської трагедії», розкрив поступову зміну свідомості селянства щодо влади: перехід від мирних методів до активної революційної боротьби.

У тогочасній радянській російській історіографії мали місце дослідження з історії осередків ВСС на Північному Кавказі, Сибірі та Дону [42; 43; 44-47]. Заслугує на увагу наукова розвідка Л. Бадаляна. У ній запропоновано застосування методу контент-аналізу у вивченні доповідей делегатів з'їзду Союзу [48]. Проблемі революційно-демократичного характеру ВСС присвячено роботу В. Тюгавкіна та Є. Шагіна [49].

Водночас із початком перебудови західні дослідники отримали можливість працювати з архівними матеріалами, що різко підвищило якість їхніх досліджень, адже чимало гіпотез та непідтверджених фактичним матеріалом тез були підкріплені оригінальним матеріалом архівосховищ. Важливе значення для формування сучасного наукового бачення природи селянських революцій та зокрема питання утворення та діяльності ВСС має науковий доробок Т. Шаніна [50]. Вченим проаналізовано участь селян у революційних подіях 1905-1907 рр., використання ними різних форм боротьби, підкреслено важливість вирішення аграрного, політичного та економічних питань. Важливим є звертання історика до характеристики «Сумської селянської республіки». Позитивом у роботі є присутність контент-аналізу селянських петицій і наказів, що зберігаються в архівах. У них міститься вимога про запровадження прямого прогресивного прибуткового податку, про ліквідацію приватної власності, передачі землі народу Думою [50, 220].

Висновки. Аналіз фактологічних пріоритетів і концептуальних засад науково-історичних досліджень історіографії Всеросійського Селянського Союзу радянської доби дав змогу авторів дійти висновку щодо невисокого наукового рівня вивчення проблематики радянськими істориками. Для історіографічного процесу характерним є введення до наукового обігу значної кількості документів ВСС, мемуарів та наукового доробку безпосередніх учасників подій. Значний ідеологічний вплив історичної науки не дав змоги науковцям об'єктивно розкрити роль і значення цієї організації в тогочасному суспільно-політичному житті, селянства України.

Список використаної літератури та джерел:

1. Корновенко С. В. Аграрна політика білогвардійських урядів А. Денікіна, П. Врангеля на підконтрольних їм українських територіях (1919 – 1920 рр.): історіографічний процес 1919 – 2000-х рр. / С. В. Корновенко. – Черкаси: Ант, 2008. – 277 с.
2. Зашильняк А. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів / А. Зашильняк. – Львів: ПАІС, 2007. – 312 с.
3. Оглоблін О. Проблема схеми історії України 19-20 століття (до 1917 року) Доповідь на 8 конференції істориків та дослідників суспільних наук Вільної Української Академії наук у США, в Нью-Йорку. 5 грудня 1970 року. – С. 5-16. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://shron.chtyvo.org.ua/Problema_skhemy_istor.
4. Киридон А. Час випробування: держава, церква і суспільство в радянській Україні 1917–1930-х років / А. Киридон. – Тернопіль, 2005. – 312 с.
5. Коцур В. Історіографія історії України: Курс лекцій / В. Коцур, А. Коцур. – Київ: Генеза, 2006. – 512 с.
6. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій / Я. Калакура. – К., Генеза, 2012. – 512 с.
7. Мазуренко С.П. Как боролось крестьянство в первую революцию / С. П. Мазуренко // Новая деревня, 1924. – № 6.
8. Мазуренко С. Крестьяне в 1905 году / Семён Мазуренко. – М.: Новая Деревня, 1925. – 89 с.
9. Мазуренко Бр. Всероссийский Крестьянский Союз. Перед судом истории / Братья Мазуренко / Под ред. Председателя ВКС Семена Мазуренко. – Полтава: 1-я Советская типография. – 1926. – № 11-12. – 36 с.
10. Шестаков А. Всероссийский Крестьянский Союз / А. Шестаков // Историк-марксист. Т.5. – М.: Изд-во Коммунистической Академии, 1927. – С. 94-128.
11. Шестаков А. Борьба сельских рабочих в революции 1905-1907 гг. / А. Шестаков. – М.-Л.: Государственное издательство, 1930. – 88 с.
12. Карпов Н. Крестьянское движение в 1905 году в документах / Н. Карпов. – Гос. узд-во, 1926. – 276 с.
13. Дубровский С. М. Крестьянство в революции 1905 года / С. М. Дубровский // Историк-марксист. – 1926. – № 1.
14. Пресняков А. 1905 год / А. Пресняков // Былое. – 1925. – № 4.
15. Мірза-Авакянц Н. Селянські розрухи на Україні 1905-1907 року / Н. Мірза-Авакянц. – Харків: Державне видавництво України, 1925. – 72 с.
16. Качинський В. Селянський рух в Україні в роки 1905-1907 / В. Качинський. – Полтава: Державне видавництво України, 1927. – Ч. I: Рік 1905. – 1927. – 232 с.
17. Христюк П. 1905 рік на Україні / П. Христюк. – Харків: Державне видавництво України, 1925. – 240 с.
18. Александров О. Селянська спілка перед царським судом / О. Александров // Х.: Шляхи революції, 1931. – 32 с.
19. Дроздов И. Г. Аграрные волнения и карательные экспедиции в Черниговской губернии в годы Первой Революции 1905-1906 гг. / И. Г. Дроздов – М.: Лен., 1925. – 188 с.
20. Свідзінський М. Селянські спілки на Україні в революції 1905 року / М. Свідзінський // Літопис революції. – 1928. – № 6. – С. 141-168.
21. Свідзінський М. Селянські спілки на Україні в революції 1905 року / М. Свідзінський // Літопис революції. – 1929 – № 1. – С. 145-171.
22. Свідзінський М. Селянські спілки на Україні в революції 1905 року / М. Свідзінський // Літопис революції. – 1929 – № 2. – С. 58-89.
23. Свідзінський М. Селянські спілки на Україні в революції 1905 року / М. Свідзінський // Літопис революції. – 1929 – № 3. – С. 108-119.
24. Орлинский А. Первая русская революция (1905 год) / А. Орлинский. – М.: Долой неграмотность, 1925.
25. Кирюхина Е. И. Всероссийский крестьянский союз в 1905 г. / Е. И. Кирюхина // Исторические записки, 1955. – Т. 50. – С. 95-141.

26. Кирюхина Е. И. Местные организации Всероссийского крестьянского союза в 1905 году / Е. И. Кирюхина // Учёные записки Кировского гос. пед. ин-та им. В. И. Ленина. – Киров, 1956. – Вып. 10. – С. 83-157.

27. Редькін П. К. О литературе по истории крестьянского движения в революции 1905-1907 гг. / П. К. Редькін та В. Н. Фірстова // Вопросы истории. – 1955. – № 11. С. 124-128.

28. Михайлюк А. Крестьянское движение на Левобережной Украине в 1905-1907 гг./ А. Михайлюк // Исторические записки АН СССР. – 1954. – № 49. – С. 174-184.

29. Котлов П. Е. Крестьянское движение на Полтавщине в 1905–1907 годах / П. Е. Котлов // Вопросы истории. – 1955. – № 3. – С. 100–109.

30. Живолуп Е. К. Крестьянское движение в Харьковской губернии в 1905–1907 годах / Живолуп Е. К. – Харьков: Издательство Харьковского университета, 1956. – 132 с.

31. Кудлай П. Селянський рух на Чернігівщині в 1905 році / П. Кудлай // Наукові записки КДУ імені Т.Г.Шевченка. – 1955. – Т. 14. – Вип. 6. – Іст. зб. – С. 60.

32. Симонова М. Крестьянское движение 1905-1907 гг. В советской историографии. Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы 1960 г. К.: Из-до АН УССР, 1962. – С. 204-253.

33. Леценко М. Н. Класова боротьба в Українському селі на початку ХХ століття / М. Н. Леценко. – К.: Видавництво політичної літератури, 1968. – 204 с.

34. Леценко М. Н. Селянський рух на Правобережній Україні в період революції 1905-1907 рр. / М. Н. Леценко. – К.: Вид-во АН УРСР, 1955. – 232 с.

35. Леценко М. Н. Селянський рух на Україні в роки першої російської революції / М. Н. Леценко. – К.: Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1956. – 188 с.

36. Леценко М. Н. Українське село в революції 1905-07 рр. / М. Н. Леценко. – К.: Наукова думка, 1977. – 360 с.

37. Леценко М. Н. Утворення союзу робітничого класу і селянства в роки Першої російської революції / М. Н. Леценко. – К.: Товариство «Знання» Української РСР, 1975. – 48 с.

38. Замковий П. В. З історії «селянської республіки» на Сумщині / П. В. Замковий // Український історичний журнал. – 1985. – № 12. – С. 87–94.

39. Якименко М. А. Повстання в Сорочинцях (До 70-річчя «Сорочинської трагедії») / М. А. Якименко // Український історичний журнал. – 1976. – № 1. – С. 130–133.

40. Якименко М. А. Сорочинська трагедія / М. А. Якименко – К.: Видавництво політичної літератури України, 1990. – 128 с.

41. Якименко Н. А. Сорочинская трагедия / Н. А. Якименко // Вопросы истории. – 1986. – С. 177–180.

42. Кучер В. Крестьянский Союз в Сибири в 1905-1907 гг. / В. Кучер // Известия / АН СССР, Сибирское отделение. Серия общественных наук. Новосибирск, 1980. – № 1. – Вып. 1.

43. Трехбратов Б. А. Черноморский комитет Всероссийского крестьянского союза в 1905-1907 гг. / Б. А. Трехбратов // Известия. Северо-Кавказский научный центр. Высш. шк. Общественные науки. – Ростов на Дону, 1983. – № 4. – С. – 4-6.

44. Гармиза В. В. Рост политического сознания русского крестьянства в период революции 1905–1907 годов. Всероссийский Крестьянский Союз (Несколько полемических заметок) / В. В. Гармиза // История СССР. – 1986. – № 6. – С. 135-141.

45. Сенчакова Л. Т. Крестьянское движение в революции 1905-1907 гг. / Л. Т. Сенчакова. – М.: Наука, 1989. – 264 с.

46. Сенчакова Л. Т. Приговоры и указы российского крестьянства 1905-1907 гг. / Л. Т. Сенчакова. – М.:

Институт Российской Истории РАН, 1994. – Кн. 1. – 1994. – 207 с.

47. Сенчакова Л. Т. Революционные крестьянские комитеты 1905-1907 гг. / Л. Т. Сенчакова // Вопросы истории. – 1987. – № 5. – С. 91-99.

48. Бадалян Л. Количественный подход к анализу выступлений делегатов II Съезда Всероссийского крестьянского союза // Математические методы изучения массовых источников / Л. Бадалян. – М., 1989. – С. 158-170.

49. Тюгавкин В. Г. Крестьянство России в период трех революций: Кн. Для учителя / В. Г. Тюгавкин, Э. М. Щагин. – М.: Просвещение, 1987.

50. Шанин Т. Революция как момент истины. Россия 1905–1907; 1917–1922 гг.: Пер. с англ. / Теодор Шанин. – М.: Весь Мир, 1997. – 560 с.

References

1. Kornovenko, S. V. (2008). *Ahrarna polityka bylohvardiys'kykh uryadiv A. Denikina, P. Vranhelya na pidkontrol'nykh yim ukraïns'kykh terytoriyakh: istoriografichnyy protses (1919–1920 pp.): istoriografichnyy proces 1919–2000-x rr. – Cherkasy: Ant (in Ukr.)*

2. Zashkil'nyak, A. (2007). *Suchasna svitova istoriografija: Posibnyk. Lviv: PAIS (in Ukr.)*

3. Ohloblin, O. (1970). *Problema shkemy istoriyi Ukrayiny 19-20 stolitya (do 1917 roku). Dopovid' na 8 konferentsiyi istorykiv ta doslidnykiv suspil'nykh nauk Vil'noyi Ukrayins'koyi Akademiyi nauk u SShA, v N'yu-Yorku.. 5-16. Retrieved from http : shron.chtyvo.org.ua/ .../ Problema shkemy istor*

4. Kyrydon, A. (2005). *Chas vuprobovyvanna: dergava, church i sypilstvo v radanski Ukrainian 1917"1930-x rokiv. Ternopil (in Ukr.)*

5. Kotsur, B. (2006). *Ukraine Historiography History: Lectures. Kiev, Genesis (in Ukr.)*

6. Kalakura, J. (2012). *Ukrainian historiography : Lectures. Kiev, Genesis, (in Ukr.)*

7. Mazurenko, C. P. *Kak borolos krestyanstvo v pervuyu revolyutsiyu. (1924). Novaya derevnya, 6 (in Ukr.)*

8. Mazurenko, C. P. *Krestyane v 1905 p. (1925). Moskva (in Rus).*

9. Mazurenko, C. P. *Lenin i krestianstvo (1922). Novaya derevnya, 4 (in Rus).*

10. Shestakov, A. *Vserosyjskyj Krest'janskyj Sojuz (1927)/ Ystoryk-marksyst. Moskva: 5, 94-128. (in Rus).*

11. Shestakov, A. *Borba selskih rabochih v revolyucii 1905-1907 pp. (1930). Moskva.-L.: Gosudarstvennoe izdatelstvo (in Rus).*

12. Karpov, N. *Krest'janskoe dvyzhenye v 1905 godu v dokumentah (1026). Gos. Uzd-vo(in Rus).*

13. Dubrovskiy, S. *Krest'janstvo v revolyucyy 1905 goda (1926). Ystoryk-marksyst, 1. (in Ukr.)*

14. Presnjakov, A. *1905 god (1925). Byloe. 4. (in Ukr.)*

15. Mirza-Akvatsyan, H. *Selyans'ki rozrukhy na Ukrayini 1905-1907 roky (1925). Kharkiv: Derzhavne vydavnytstvo Ukrayiny (in Ukr.)*

16. Kachyns'kyi, V. *Selanskyi rukh v Ukrayini v roky 1905-1907 (1927). Poltava: Dergavne vudavnytstvo Ukraine, 1, 1905 (in Ukr.)*

17. Khrystyuk, P. *1905 rik na Ukrayini (1925). Kharkiv: Derzhavne vydavnytstvo Ukrayiny (in Ukr.)*

18. Aleksandrov, O. *Selans'ka spilka pered cars'kym sudom (1931). H.: Shljahy revolyuciji. (in Rus).*

19. Drozdov, U. *Agrarnye volneniya i karatelnye ekspedicii v Chernigovskoy gubernii v gody Pervoy revolyucii 1905-1900pp. (1925). Moskva (in Rus).*

20. Svidzyns'kyi, M. *Selanski spilki na Ukrayini v revolyutsiyi 1905 roky (1928). Litopys revolyutsiyi, 6, 141-168 (in Ukr.)*

21. Svidzyns'kyi, M. *Selanski spilki na Ukrayini v revolyutsiyi 1905 roky (1929). Litopys revolyutsiyi, 1, 145-171 (in Ukr.)*

22. Svidzys 'kyi, M. Selanski spilki na Ukraini v revolyutsiyi 1905 roky (1929). *Litopys revolyutsiyi*, 2, 58-89 (in Ukr.).
23. Svidzys 'kyi, M. Selanski spilki na Ukraini v revolyutsiyi 1905 roky (1929). *Litopys revolyutsiyi*, 3, 108-119 (in Ukr.).
24. Orlynskyj, A. Pervaja russkaja revoljucyja (1905 god) (1925). – Moskva, *Doloi negramotnos'*. (in Rus).
25. Kiryuhina, E. U. Vserosijskij krestyanskiy soyuz v 1905 p. (1955). *Isttoricheskie zapiski*, 50, 95-141. (in Rus).
26. Kiryuhina, E. U. Mestnye organizacii Vserosijskogo krestyanskogo soyuza v 1905 godu (1956). *Uchenye zapiski Kirovskogo gos. ped. instituta im. V. I. Lenina*. Kirov, 10, 83-157 (in Rus).
27. Red'kin, P. O lyterature po ystoriyy krest'janskogo dvyzheniya v revoljucyyi 1905-1907 gg. (1955). *Voprosy ystoriyy*, 11, 124-128. (in Ukr.).
28. Myhajljuk, A. Krest'janskoe dvyzhenye na Levoberezhnoj Ukraine v 1905-1907 gg. (1954). *Ystorycheskye zapysky AN SSSR*, 49, 174-184. (in Rus).
29. Kotlov, P. E. Krest'janskoe dvyzhenye na Poltavshchynе v 1905–1907 godah (1955). *Voprosy ystoriyy*, 3, 100–109. (in Rus).
30. Zhyvolup, E. K. Krest'janskoe dvyzhenye v Har'kovskoj gubernyy v 1905–1907 godah (1956). *Har'kov: Yzdatel'stvo Har'kovskogo unyversyteta*, (in Ukr.).
31. Kudlaj, P. Seljans'kyj ruh na Chernigivshchyni v 1905 roci (1955). *Naukovi zapysky KDU imeni T.G.Shevchenka*, T. 14. 6. Ist. zb. , 60. (in Ukr.).
32. Symonova, M. Krest'janskoe dvyzhenye 1905-1907 gg. V sovetskoy ystoriyografyy. (1962). *Ezhegodnyk po agrarnoy ystoriyy Vostochnoj Evropy*. K.: Yz-do AN USSR, 204-253. (in Ukr.).
33. Lechenko, M. N. Klasova borot'ba v ukrajyns'komu seli na pochatku XX s. (1968). *Kuev: Vudavnistvo politichnoi literatyru* (in Ukr.).
34. Lechenko, M. N. Selyans'kyi rukh na Pravoberezhnij Ukraini v period revolyutsiyi 1905-1907 pp. (1955). *Kuev: Vudavnistvo AN URSSR* (in Ukr.).
35. Lechenko, M. N. Selyans'kyi rukh na Ukraini v roky pershoyi rosiys'koyi revolyutsiyi (1956). *Kuev: Dergavne vudavnistvo politichnoi literatyru URSSR* (in Ukr.).
36. Lechenko, M. N. Ukrayyns'ke selo v revolyutsiyi 1905-07 pp. (1977). *Kuev: Naukova dumka* (in Ukr.).
37. Lechenko, M. N. Utvorenniya soyuzu robitnychoho klasu i selyanstva v roky Pershoyi rosiys'koyi revolyutsiyi (1975). *Kuev: Tovarustvo «Snania» URSSR*, (in Ukr.).
38. Zamkovyy, P. V. Z istoriji «seljans'koyi respubliky» na Sumschyni (1985). *Ukrayyns'kyi istorychnyj zhurnal*, 12, 87–94. (in Ukr.).
39. Jakymenko, M. A. Povstannja v Sorochyncjah (Do 70-richchja «Sorochyns'koyi tragediji») (1976). *Ukrayyns'kyi istorychnyj zhurnal*, 1, 130–133. (in Ukr.).
40. Jakymenko, M. A. Sorochyns'ka tragedija (1990). *Kuev: Vydavnyctvo politichnoi literatyru Ukrayyny*. (in Ukr.).
41. Jakymenko, N. A. Sorochynskaja tragedija (1086) . *Voprosy ystoriyy*, 5, 177–180. (in Ukr.).
42. Kucher, V. Krestyanskiy soyuz v Sibiri v 1905-190 pp. (1980). *Izvestiya. AN Sibirskoe otdelenie*. Novosibirsk, 1, 1 (in Rus).
43. Trehbratov, B. A. Chernomorskiy komitet Vserosijskogo Krestyanskogo Soyuzu v 1905-1907 pp. (1983). *Izvestiya. Severo-Kavkazkiy nauchnyy centr*. Rostov na Donu, 4 (in Rus).
44. Garmiza, V.V. Rost politicheskogo soznaniya russkogo krestyanstva v period revolyucii 1905-1907 godov. *Vserosijskij Krestyanskiy Soyuz (neskolko polemicheskikh zametok)* (1986). *Istoriya SSSR*, 6, 135-141 (in Rus).
45. Senchakova, L. T. Krestyanskoe dvizhenie v revolyucii 1905-1907 pp. (1989). *Moskva: Nayka* (in Rus).
46. Senchakova, L. T. Prigovory i nakazy rossijskogo krestyanstva 1905-1907 pp. (1994). *Moskva, 1* (in Rus).
47. Senchakova, L. T. Revolyucionnye krestyanskiye komitety

- 1905-1907 pp. (1987). *Voprosy isstoriyy*, 5, 91-99. (in Rus).
48. Badalyan, L. Kolichestvennyy podhod k analizu vystupleniy delegatov 2 sezda Vserosijskogo krestyanskogo Soyuzu (1989). *Matematicheskie metody izucheniya massovykh istochnikov*. Moskva, 158-170 (in Rus).
49. Tjugavkyn, V. G. Schagyn, E. M. Krest'janstvo Rosyy v peryod treh revoljucij: Kn. Dlja uchytelja. (1987). *Moskva*. (in Rus).
50. Shanyin, T. Revoljucyja kak moment ystyny. *Rossyja 1905–1907; 1917–1922 gg.: Per. s angl* (1997). *Moskva*. (in Rus).

Bundak O.A.

SOVIET HISTORIOGRAPHICAL OF THE ALL-RUSSIAN PEASANT UNION

The article presents the periodization of functioning of the biggest peasant organization in the tsarist Russia - the all-Russian peasant Union. Its story is unique because throughout its existence it was twice "born" and twice it stopped the activity.

Theoretical aspects of the presentation of historiography of history are examined by leading Ukrainian historiographers such as A.Zashkilniak, V.Kotsur, A.Kotsur, I.Kalakura and others. Each of the scientists lays in the basis of periodization their own approaches and criteria. The article offers the author's periodization of the historiography of the all-Russian peasant Union history. There are the following stages:

1905-1920 - years are characterized by the appearance of the first studies on the history of the RPU that coincides with the beginning of its inception. There are materials written by the direct participants of the RPU, the documents of different forums of the organization, the materials of the peasant courts, scientific articles and publication of the proceedings of the Congresses that was published in the press.

1920-1990 years. All events were viewed through the prism of ideological bias. There are three sub-periods: 1) The first one from 1920s to the first half of 1950s is characterized by the establishment in the Soviet historiography of Lenin's view on the interpretation of certain social and political events especially the activity of the RPU. This approach has become dominant and formed the basis of further coverage of the activity of the organization. To this period we refer a great number of diverse studies, memoirs but from 1930s we observe the gradual loss of attention to the RPU as for the counterrevolutionary organization.

The second sub-period covers the middle of 1950s-1980s and is characterized by the gradual change of attitude towards the RPU.

3 sub-period – 1980-1991s. characterized by the bediinnind of politicalchannnges, wich reflected in history. In the context of liberalization of political life and the relative freedom there is a reassessment of the role of the RPU in the revolution. The Lenin's view on the RPU as revolutionary-democratic organization is approved in the Soviet historiography.

The last stage starts in 1991 and lasts until the present day. It is characterized by the new attempts of historiographical study of activity of the organization from the position of new methodological approaches.

The analysis of factual priorities and framework of the scientific and historical research of the historiography of the all-Russian peasant Union of the Soviet era allowed the author to draw conclusions regarding the level of scrutiny of this problem by the Soviet historians. Introduction to the scientific circulation of the big number of the RPU documents, memoirs and scientific works of the direct participants of the events is characteristic for the historiographical process. A considerable ideological influence did not allow the scientists to appreciate objectively the role and significance of that organization in social and political life.